

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), na prijedlog Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 139. sjednici, održanoj dana 19.03.2018. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Izvještaj o provedbi Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje Zeničko-dobojskog kantona 2016-2017, Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice.

II.

Izvještaj o provedbi Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje Zeničko-dobojskog kantona 2016-2017, sastavni je dio ovog zaključka.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

PREMIJER

Miralem Galijašević

Broj: 02-35-4716/18.

Datum, 19.03.2018. godine
Zenica

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice,
1x Svim ministarstvima i drugim tijelima kantonalne uprave,
1x Kantonalni zavod za besplatnu pravnu pomoć (putem ministarstva),
1x UG „Medica“ Zenica (putem ministarstva),
1x Centar ženskih prava (putem ministarstva),
1x a/a.

**Izvještaj o provedbi
Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici
za područje Zeničko – dobojskog kantona 2016-2017**

Februar 2018. godine

SADRŽAJ

UVOD	3
1. Program mjera kantonalnih i općinskih organa sa ciljem preventivnog djelovanja, suzbijanja svih oblika nasilja u porodici i zajednici i zaštite žrtava nasilja	4
2. Prevencija	6
3. Edukacija profesionalaca/ki iz oblasti nasilja u porodici	15
4. Monitoring i evaluacija provedbe Programa mjera i rada Koordinacionih tijela	17
5. Zaštita i sigurnost žrtava nasilja u Sigurnoj kući kada je to potrebno	18
6. Rad sa počiniteljima nasilja	21

UVOD

U skladu sa članom 37. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici (Službene novine Federacije BiH, broj 20/13) Vlade Zeničko–dobojskog kantona je uspostavila Koordinaciono tijelo, Rješenjem o imenovanju članova Koordinacionog tijela za provođenje dvogodišnjeg Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje Zeničko – dobojskog kantona, broj: 02-34-18039/13 od 21.08.2013 godine. Za članove Koordinacionog tijela imenovani su predstavnici Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva pravosuđa i uprave, Ministarstva zdravstva i Kantonalnog zavoda za besplatnu pravnu pomoć Zeničko – dobojskog kantona, te predstavnik UG „Medica“ Zenica (u daljem tekstu: Medica) i „Centar ženskih prava“ (u daljem tekstu: Centar). Koordinaciono tijelo je izradilo Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje Zeničko – dobojskog kantona 2016-2017 a isti je usvojen Zaključkom Vlade Zeničko–dobojskog kantona, broj: 02-35-21841/15 od 10.12.2015. godine. Ovim Zaključkom Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa i uprave, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport i druga tijela kantonalne uprave, lokalne zajednice, ustanove i organizacije obavezne su da provode ovaj Program.

S obzirom da se, u međuvremenu, izmjenila struktura predloženih članova Koordinacionog tijela, na sastanku Koordinacionog tijela održanom 13.04.2017. godine usvojen je zaključak da se od institucija/ustanova i organizacija zatraži potvrda imenovanja postojećih članova Koordinacionog tijela ili da imenuju nove članove/ice i njihove zamjenike/ice, te da se poduzme niz drugih aktivnosti. U novom Rješenju o imenovanju članova Koordinacionog tijela za provođenje dvogodišnjeg Programa, broj: 02-34-11647/17 od 21.08.2017 godine, pored predstavnika iz navedenih ministarstava i udruženja u Koordinaciono tijelo imenovani su i predstavnici Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport.

Shodno Programu i zaključku sa posljednje sjednice Koordinacionog tijela, sve dostavljene izvještaje Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice je objedinilo, te sačinilo ovaj Izvještaj.

Izvještaj o provedbi Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje Zeničko – dobojskog kantona u 2016. godini

Usvojeni Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje Zeničko – dobojskog kantona 2016-2017, sadrži sljedeće oblasti:

1. Program mjera kantonalnih i općinskih organa sa ciljem preventivnog djelovanja, suzbijanja svih oblika nasilja u porodici i zajednici i zaštite žrtava nasilja
2. Prevencija
3. Edukacija profesionalaca/ki iz oblasti nasilja u porodici
4. Monitoring i evaluacija provedbe Programa mjera i rada Koordinacionih tijela
5. Zaštita i sigurnost žrtava nasilja u Sigurnoj kući kada je to potrebno

6. Rad sa počiniteljima nasilja

S obzirom da ove oblasti sadrže određene aktivnosti i mjere koje su Programom planirane, u nastavku ovog izvještaja istim redoslijedom predočavamo provedene mjere i nosioca aktivnosti u toku 2016. i 2017.godine.

1. Program mjera kantonalnih i općinskih organa sa ciljem preventivnog djelovanja, suzbijanja svih oblika nasilja u porodici i zajednici i zaštite žrtava nasilja

Aktivnost 1 “Formiranje koordinacionih tijela u općinama Zeničko-dobojskog kantona u kojem do sada nisu formirana ista (Žepče, Zavidovići, Breza i Tešanj)”

Mjera 1. Informisanje općina o aktivnostima proširenja koordinacionih tijela

Informacija o potrebi proširenja koordinacionog tjela prosljeđivana je kroz radne sastanke i izvještaje Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice (u daljem tekstu: Ministarstvo) prema Vladi Kantona i Federalnom ministarstvu, zatim kroz dostavu Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici te druge pisane materijale. Tokom 2016.godine organizovano je više konsultacija i Javne rasprave u povodu donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, kada je i Medica informisala predstavnike nadležnih institucija sa područja Zeničko-dobojskog kantona o usvojenom dvogodišnjem Programu mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici, Nacrtu prijedloga Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakona FBiH. Tokom ove rasprave, na Skupštini ZDK po ovom pitanju direktorica Medice je iznijela primjedbe i stav o statusu Sigurnih kuća, predstavljajući i primjere dobre prakse uspostavljenih referalnih mehanizama na području Zeničko-dobojskog kantona, ali i probleme koji se tiču zbrinjavanja klijentica u Sigurnu kuću. U 2017.godini uslijedila je prezentacija Priručnika i Programa ekonomskog i psihosocijalnog osnaživanja u Gradu Zenica i općinama: Žepče, Zavidovići i Maglaj, gdje je Medica predstavila primjere dobre prakse u našem Kantonu i ukazala na neophodnost koordiniranog djelovanja i formiranja koordinacionih tijela i u općinama gdje još nisu uspostavljena. Pored toga, Medica je u okviru pres konferencije u Sarajevu 07.12.2017.godine kao i u okviru medijskih istupa na BHT, a u povodu ponovnog pokretanja pitanja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH i regulisanja statusa sigurnih kuća, istakla da Zeničko-dobojski kanton je jedini kanton koji se pridržava Zakona o zaštiti od nasilja u porodici konkretno člana 35. koji se odnosi na finansiranje sigurne kuće.

***Mjera 3.** „Lobiranje za zakonsko kvalifikovanje i sankcionisanje djela nasilja, sa akcentom na nasilje u porodici, a koje se čine upotrebom modernih tehnologija i uređaja kroz provođenje pilot programa konsultativnih sastanaka u svih 12 općina ZDK. Konsultativni sastanci sa učešćem predstavnika/ca MUP, sudova, centara za socijalni rad, zdravstvenih radnika/ca, zaposlenika/ca u obrazovnim institucijama, medijima, NVO“*

Centar je u 2016. godini organizovao 12 konsultativnih sastanaka u svih 12 općina ZDK, u kojima je učestvovalo 86 predstavnika/ca institucija, 55 žena i 31 muškarac, i to iz: policije, centara za socijalni rad/općinskih službi za socijalnu zaštitu, suda, tužilaštva, zdravstvenih i obrazovnih institucija, medija, nevladinih organizacija, Ministarstva za pravosuđe i upravu ZDK, Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH. Sa predstavnicama/cima institucija na nivou ZDK sa kojima smo podijelile

rezultate istraživanja i povele diskusiju na temu iznalaženja rješenja za problem izvršenja nasilja putem informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT), što uključuje savremene uređaje kao alate izvršenja djela nasilja. Učesnici/ce u ovom procesu izjavile su da je hitno potrebno raditi na rješavanju ovog problema zbog „opasnosti ovog problema i ozbiljnosti posljedica“. Izostanak odgovora i reakcije na IKT nasilje uposleni u institucijama vide u nepostojanju zakonskog utemeljenja, „siromašnim“ stanjem ljudskih i tehničkih kapaciteta, problemu dokazivanja, kao i nedovoljnom senzibiliziranošću i edukacijom. Ograničenost pristupa informacijama telekomunikacijskih operatera dodatno otežava situaciju, kao i nepostojanje mehanizma praćenja, odnosno, evidencije korisnika/ca telekomunikacijskih kartica.

Nadalje, izrađen je Pravni priručnik za žene sa informacijama o specifičnim pravima iz oblasti porodičnog prava, socijalne zaštite i zaštite od nasilja, pripremljen u formi pitanje-odgovor, uz prikaz slučajeva iz prakse CLAW, sudske prakse i prakse centara za socijalnu rad, uz navođenje potrebne dokumentacije za ostvarivanje određenog prava.

Formirana je Radna grupa čiji je rezultat rad dokument Plan akcije za prevenciju, suzbijanje i krivično sankcionisanje djela IKT nasilja. Ponuđena rješenja članice/članovi radne grupe vide kao prekretnicu u rješavanju ne samo djela IKT nasilja nad ženama, već i u rješavanju drugih krivičnih djela u čijem se izvršenju koriste IKT. Rad radne grupe predstavlja početak djelovanja Inicijative za zakonsko sankcionisanje djela nasilja u čijem izvršenju se koriste informaciono-komunikacione tehnologije, koja je potekla iz ZDK. Višednevna diskusija, razmjena iskustava i mišljenja rezultirala je donošenjem zaključaka koji trebaju usmjeriti budući rad kako bi se pronašla najbolja rješenja za probleme koji su prepoznati a kako bi se postigli željeni rezultati, odnosno prepoznali i zaštitili od IKT nasilja, a što podrazumjeva sljedeće:

- Izmjeniti i dopuniti Krivični zakon FBiH
- Kontrola telekomunikacijskih sredstava
- Jačanje institucionalnih kapaciteta
- Podizanje svijesti.

U mjesecu julu 2017. godine formirana je Ekspertna radna grupa koja je radila na pripremi nacrtu Inicijative za izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH, u pogledu sankcionisanja krivičnih djela izvršenih upotrebom informaciono-komunikacionih tehnologija. Radna grupa održala je dva radno-konsultativna sastanka.

U mjesecu novembru 2017. godine Federalnom ministarstvu pravde predata Inicijativa za izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH za sankcionisanje osoba koje vrše KD putem informaciono-komunikacionih tehnologija.

Inicijativu za izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH pratila kampanja „Bežično – nevidljivo, a bolno“, u sklopu koje je provedeno niz raznih aktivnosti od uličnih akcija, radionica, javnih tribina, okruglih stolova, info sesija, foruma, sastanaka i to u 13 gradova Bosne i Hercegovine: Konjic, Gornji Vakuf, Maglaj, Tuzla, Žepče, Bihać, Visoko, Sarajevo, Zenica, Goražde i drugim gradovima u FBiH. Tokom kampanje istovremeno je vršeno prikupljanje potpisa za peticiju koja se tiče Inicijative za izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH, izrađen je promo materijal u vidu letaka, bookmarka, maramica, balona, te video sa pričom jedne od klijentica koja je preživjela nasilje upotrebom IKT. U 2017. godini, uz podršku VSTV-a BiH, Federalnog ministarstva pravde i Federalnog ministarstva rada i socijalne politike FBiH, koji su delegirali svoje predstavnike formirana je Radna grupa, koja je održala 2 radno-konsultativna sastanka tokom kojih je kreirala Platformu za izradu Akcionog plana multisektorske saradnje subjekata zaštite žena žrtava rodno zasnovanog nasilja.

2. Prevencija

Aktivnost 1 Obilježavanje značajnih datuma vezano za zaštitu ljudskih prava

Mjera 1. - Obilježavanje Dječije nedjelje

U povodu obilježavanja „Dječije nedjelje“ koja se provodi radi podsticanja i organizovanja raznovrsnih kulturno-obrazovnih, rekreativnih i drugih manifestacija, Ministarstvo je na osnovu Zakona o izvršavanju Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2016. i 2017. godinu raspisalo Javne pozive. Pravo na dodjelu sredstava imale su: općine/Grad za projekte iz Programa obilježavanja „Dječije nedjelje“ za lokalnu zajednicu, ustanove socijalne i dječije zaštite i nevladine organizacije koje imaju sjedište, te djeluju i/ili realizuju projekte usmjerene na unapređenje socijalne zaštite i brige o djeci na području Zeničko-dobojskog kantona. Sredstva su odobravana za pravna lica čiji su se projektni prijedlozi odnosili na:

1. pružanje podrške porodicama sa djecom (sa naglaskom na djecu bez roditeljskog staranja i porodice u riziku od razdvajanja, djecu ometenu u fizičkom i/ili psihičkom razvoju, višechlane porodice sa djecom i dr. marginalizovane grupe djece) koje se nalaze u stanju socijalne potrebe;
2. promotivne, edukativno-zabavne i dr. aktivnosti o značaju primjene Konvencije o pravima djeteta.

Nakon završenih procedura po Javnim pozivima Ministarstvo je donosilo Programe obilježavanja „Dječije nedjelje“ u Zeničko-dobojskom kantonu za 2016. i 2017. godinu, na osnovu čega je Vlada Zeničko-dobojskog kantona u 2016. godini odobrila 100.000 KM za finansiranje/sufinansiranje 33 projekta, te isti iznos u 2017. godini za 39 projekata.

U toku 2016. i 2017. godine Medica Zenica je u saradnji sa Društvom socijalnih radnika ZDK kao i uz podršku i saglasnost Ministarstva za rad socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, podršku Ministarstva unutrašnjih poslova, organizovala centralne manifestacije obilježavanja Dječije nedjelje za područje ZDK kako bi se ukazalo na značaj promocije i zaštite dječijih prava. U okviru obje centralne manifestacije pripremljen je bogat zabavno-edukativni program za djecu, te je upriličena podjela paketića za ukupno **760** djece koja su učestvovala na manifestacijama.

Tabela broj 1: Centralne manifestacije obilježavanja Dječije nedjelje u 2016. i 2017. godini

CENTRALNA MANIFESTACIJA OBILJEŽAVANJA DJEČIJE NEDJELJE U ZDK – MEDICA ZENICA				
Godina	Nosilac aktivnosti	Mjesto i datum održavanja	Broj učesnika	Partneri/učesnici koji su dali svoj doprinos
2016.	Medica Zenica, Društvo socijalnih radnika ZDK i RTV Zenica	08.10.2016. Trg Alije Izetbegovića, Zenica	140 djece	Udruženje „Budimo prijatelji“. Udruženje „Dlan“, JU „Dom porodica“
2017.	Medica Zenica, Društvo socijalnih radnika ZDK	04.10.2017. Gradska arena „Husejin Smajlović“ Zenica	620 djece	Dobitnici grant sredstva za obilježavanje Dječije nedjelje ¹ i Grad Zenica

¹ Općina Kakanj, JU Dom porodica Zenica, JU Centar za socijalni rad Zenica, JU Centar za socijalni rad Žepče, JU Centar za socijalni rad Breza u saradnji sa osnovnom školom iz Breze, JU Centar za djecu i odrasle osobe s posebnim potrebama ZE-DO kantona, Sportsko društvo Pobjednik-Winner, Udruženje Ragbi klub „Čelik“ Zenica, Udruženje osoba sa invaliditetom ZDK, Udruženje za promociju integracije djece i odraslih osoba sa invaliditetom u društvenoj zajednici „Budimo prijatelji“ Zenica, Gradsko umjetničko društvo „Filigran“, Udruženje „Forum građana Zenice“, Udruženje za brigu i opšta prava djece „Naša djeca“ iz Zenice, UG „Alternativa“ Kakanj, Udruženje „Ruke podrške“ Kakanj, Udruženje „Sport za sve“ Doboj-Jug, Udruženje Lotos – Zaštita mentalnog zdravlja, Zenica, Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica, Udruženje „Dlan“ Zenica

Pored centralne manifestacije, „Medica“ Zenica je u okviru obilježavanja Dječije nedjelje u 2016. i 2017. godini provela niz aktivnosti kao što je održavanje javne tribine o dječijim pravima, zaštiti dječijih prava i značaju socijalne uključenosti marginaliziranih grupa djece, edukativno-kreativnih radionica za djecu o dječijim pravima, nagrađivanje i publikovanje najboljih radova djece na temu dječija prava u okviru edukativno-promotivnog materijala odnosno kalendara/planera za 2018. godinu „Uči nenasilje, živi mir“.

Mjera 2. Obilježavanje Međunarodnog dana žrtava torture

U toku 2016. i 2017. godine, „Medica“ Zenica je u saradnji sa partnerskim organizacijama i uspostavljenim institucionalnim mrežama za podršku preživjelim i preživjelim svjedocima u predmetima ratnih zločina, seksualnog nasilja i drugih krivičnih djela na području Zeničko-dobojskog kantona, u okviru obilježavanja značajnih datuma „19. juni-Međunarodni dan borbe protiv seksualnog nasilja u konfliktu“ i „26. juni – Međunarodni dan podrške žrtvama torture“ provela niz aktivnosti sa ciljem podsjećanja javnosti na posljedice torture iz proteklog rata u Bosni i Hercegovini, kao i na prisustvo torture danas u svijetu. Zajednička poruka za obje godine je bila „Za svijet bez torture!“. U okviru obilježavanja ovih datuma, tokom 2016. i 2017. godine, Medica Zenica je održala 3 tribine o pravima žrtava i preživjelih, 2 kampanje u cilju podizanja svijesti, uličnu akciju i podjelu promotivnog materijala.

Tabela broj 2: Obilježavanje Međunarodnog dana žrtava torture u 2016. i 2017. godini.

OBILJEŽAVANJE MEĐUNARODNOG DANA ŽRTAVA TORTURE NA PODRUČJU ZDK – MEDICA ZENICA				
Godina	Nosilac aktivnosti	Mjesto i datum	Aktivnost	Partneri/učesnici koji su dali svoj doprinos
2016.	Medica Zenica	26.06.2016. Zenica	Ulična akcija, podjela promotivnog materijala	Institucionalna mreža ZDK
	Medica Zenica	03.07.2016. Medica Zenica	Tribina o pravima žrtava torture	Institucionalna mreža ZDK
2017.	Medica Zenica	15.-29.06.2017.	Kampanja „Jedna haljina/odjevni predmet u znak solidarnosti ženama preživjelim ratno seksualno nasilje, u BiH ali i šire u svijetu“	Građani i građanke u BiH
	Medica Zenica	15.-29.06.2017.	Medijska kampanja "Podržite obilježavanje Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u konfliktu"	Mediji u BiH i sa područja ZDK
	Medica Zenica	20.06.2017. Kakanj	Javna tribina o pravima i potrebama preživjelih ratnog seksualnog nasilja u Kakanju	Institucionalna mreža ZDK
	Medica Zenica	22.06.2017. Medica Zenica	Centralna manifestacija i tribina o pravima i potrebama preživjelih ratnog seksualnog nasilja odnosno žrtava torture u „Medici“ Zenica	Institucionalna mreža ZDK

Mjera 3. Obilježavanje dana borbe protiv trgovine ljudima

U toku 2016. i 2017.godine, „Medica“ Zenica je uz podršku Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine obilježila Evropski dan borbe protiv trgovine ljudima - 18. oktobar. U 2017.godini, Evropski dan je obilježen u partnerstvu sa Gradom Zenica i Sportskom školom „Winner“. U povodu ovog značajnog datuma, Medica Zenica je organizovala niz aktivnosti uz učešće preko 160 djece, kao što su 2 šetnje gradom sa balonima i porukama, podjela promotivnog materijala, kviz sa građanima i građankama, te centralna manifestacija za 80 djece, korisnika servisa Medice Zenica, učenika i članova sportske škole Winner iz Zenice.

Tabela broj 3: Obilježavanje dana borbe protiv trgovine ljudima u 2016. i 2017.godini

OBILJEŽAVANJE EVROPSKOG DANA BORBE PROTIV TRGOVINE LJUDIMA – MEDICA ZENICA				
Godina	Nosilac aktivnosti	Mjesto i datum	Aktivnost	Partneri/ učesnici koji su dali svoj doprinos
2016	Medica Zenica	18.10.2016. Zenica	-Šetnja gradom sa balonima i porukama o sprječavanju trgovine ljudima -Podjela promotivnog materijala građanima i građankama Zenice -Kviz i razgovor o temi trgovine ljudima i važnosti aktivnog uključivanja svih aktera u prevenciju i sprječavanje trgovine ljudima.	
2017	Medica Zenica	18.10.2017. Zenica	-Šetnja Gradom Zenica u povodu obilježavanja Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima -Centralna manifestacija obilježavanja Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima uz aktivnu participaciju djece u edukativno-zabavnom programu -Najava obilježavanja Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima i provođenje Facebook ankete o trgovini ljudima i Evropskom danu borbe protiv trgovine ljudima, pozivanje medija i medijsko praćenje centralne manifestacije u Gradu Zenica.	Grad Zenica, Sportska škola Winner Zenica

U 2016. godini, članice i volonterke Centra u povodu obilježavanja 18. oktobra, Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima, organizovale su događaj pod nazivom „Hajmo razgovarati o trgovini ljudima“. Događaj se sastojao od postavljanja instalacije sa lutkama različito obučenih i razmještenih. Lutke su bile tako obučene i postavljene da privuku pažnju prolaznika/ca i prikažu da svaka osoba može biti žrtvom trgovine ljudima bez obzira na pol, dob, profil, status i dr. Kako bi prolaznicima/cama približile problem i povele razgovor o različitim oblicima trgovine ljudima događaj se vodio uz kafu koja je bila poslužena iz šolja koje su posebno dizajnirane za ovaj događaj. Šolje su imale otisnut print sa osnovnim podacima Centra i naznakom ovog značajnog datuma, kao i fotografijom. Fotografiju su osmislile i kreirale članice Centra. Nakon razgovora, svaka osoba mogla je zadržati šolju. Istim povodom, u 2017. godini kao dio Kampanje „Pet do 12, vrijeme je – Zaštitimo djecu ulice“ volonterke Centra ženskih prava su na glavnom šetalištu u Zenici, kod RK Bosanka,

održale uličnu akciju. Akcija je sprovedena tako da su volonterke i članice Centra sugrađanima/kama podijelile letke sa informativnim sadržajem o ovom problemu, te razgovarale sa sugrađanima/kama i tako razmijenili mišljenja/informacije o činjenici da je i prosjačenje dio trgovine ljudima.

Mjera 4. Obilježavanje 16 dana aktivizma

U toku 2016. i 2017.godine, Medica Zenica je različitim aktivnostima obilježila 16 dana aktivizma borbe protiv rodno zasnovanog nasilja kao što su: Medijski istupi, Ulične akcije, Izrada i podjela promotivnog materijala – 2.000 komada, Prikazivanje dokumentarnog filma – priče preživjelih ratnog silovanja, 3 centralne manifestacije - Prezencije programa ekonomskog i psihosocijalnog osnaživanja održane u Zenici i Varešu, Predstavljanje i nagrađivanje 6 životnih priča žena iz ruralnih sredina o nasilju u porodici i rodnoj ravnopravnosti u svakodnevnom životu, dodjela ukupno 47 paketa opreme za nastavak aktivnosti ekonomskog osnaživanja, ukupne vrijednosti 51.000 KM, za žene i djevojke iz ruralnih sredina sa područja grada Zenica (Babino, Pojske), Općine Žepče (Balačići), Općine Maglaj (Kopice), Općine Vareš (Stupni Do, Daštansko, Selište, Majdan, Pomenići) i iz urbanih sredina Grada Zenica. Također održano je 14 edukativnih radionica u 13 ruralnih sredina ZDK na temu rodno zasnovano nasilje, prevencija nasilja i referalni mehanizmi kojima je prisustvovalo ukupno 266 žena i djevojaka, itd. Nadalje, tokom ove kampanje u 2017. godini emitovane su video poruke protiv nasilja nad ženama koje je uputilo 30 muškaraca iz javnog, političkog, društvenog, vjerskog i sportskog života. Muškarci sa područja Zeničko-dobojskog kantona koji su poslali poruke protiv nasilja nad ženama su: premijer Vlade ZDK, Miralem Galijašević, Ministar za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, Nurdehan Šahinović, Gradonačelnik Grada Zenica, Fuad Kasumović, doktor Harun Drljević, atletičari Amel Tuka i Hamza Alić, fotoreporter Dado Ruvić, glumci Hazim Begagić, Haris Burina, Mugdim Avdagić, Nusmir Muharemović, Sumedin ef. Kobilica, izaslanik glavnog imama Medžlisa islamske zajednice Zenica, Marko Maleš, sveštenik pravoslavne crkve u Zenici i fra. Ivan Nujić, sekretar Franjevačke gimnazije Visoko.

Tabela 4: Obilježavanje kampanje 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja u 2016. i 2017.godini

OBILJEŽAVANJE KAMPANJE 16 DANA AKTIVIZMA PROTIV RODNO ZASNOVANOG NASILJA – MEDICA ZENICA				
Godina	Nosilac aktivnosti	Datum i mjesto	Aktivnost	Partneri/učesnici koji su dali svoj doprinos
2016	Medica Zenica	Novembar 2016 Zenica	Izrada i publikovanje edukativno-promotivnih materijala u formi kalendara: - Snažne i odvažne – Za život bez nasilja i diskriminacije 2017 - Uči nenasilje, živi mir 2017	Neformalna mreža žena iz ruralnih sredina ZDK
	Medica Zenica	25.11.2016. Zenica	Ulična akcija i podjela promotivnog materijala Izjave za medije	
	Medica	03.12.2016.	Repriza emisije Svjedok danas u BiH?	Udruženje Vive

	Zenica	BHRT		žene, Udruženje žene i ACED
	Medica Zenica	04.12.2016. BHRT	Emitovanje video materijala „Medice“ Zenica – Životne priče preživjelih seksualno nasilje i ratno silovanje	
	Medica Zenica	05.12.2016. BHRT	Emitovanje video materijala „Medice“ Zenica – Životne priče preživjelih seksualno nasilje i ratno silovanje	
	Medica Zenica	09.12.2016. Zenica	Prezentacija rezultata programa ekonomskog i psihosocijalnog osnaživanja Medice Zenica Publikovanje i predstavljanje životnih priča žena iz ruralnih sredina o rodnoj ravnopravnosti u svakodnevnom životu	
	Medica Zenica	09.12.2016 Zenica	Obilježavanje Međunarodnog dana ljudskih prava – centralna manifestacija uz edukativno zabavni program za djecu, kreativna radionica i podjela promotivnog materijala	Udruženje Vive žene, Udruženje žene i ACED
	Medica Zenica	10.12.2016. BHRT	Emisija "Svjedok-žrtva zaborava"	Udruženje Vive žene, Udruženje žene i ACED
	Medica Zenica	25.11.-10.12.2016.	Bilboard kampanja u povodu 16 dana aktivizma	Sarajevski otvoreni centar
2017	Medica Zenica	Novembar 2017	Izrada i publikovanje edukativno-promotivnih materijala u formi kalendara: Snažne i odvažne – Za život bez nasilja i diskriminacije 2018 Uči nenasilje, živi mir 2018	Neformalna mreža žena iz ruralnih sredina ZDK
	Medica Zenica	22.11.2017. Zavidovići	Prezentacija Priučnika o ekonomskom i psihosocijalnom osnaživanju žena u ruralnim sredinama	Neformalna mreža žena iz ruralnih sredina ZDK
	Medica Zenica	25.11.2016. Zenica	Ulična akcija i podjela promotivnog materijala Izjave za medije	
	Medica Zenica	Novembar-decembar ZDK	Edukativna radionica o ravnopravnosti spolova, prevenciji nasilja nad ženama i obilježavanje 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja - Ruralne sredine Grad Zenica: Vranduk, Kolići, Bistrica, Starina, Vukotići, Babino - Ruralne sredine Općina Zavidovići: Kovači, Krivaja, Mećeвиći - Ruralne sredine Općina Maglaj: Kopice - Ruralne sredine Općina Žepče: Balačići, Begov Han	Neformalna mreža žena iz ruralnih sredina ZDK

			- Općina Vareš	
	Medica Zenica	27.11.2017. Maglaj	Prezentacija Priučnika o ekonomskom i psihosocijalnom osnaživanju žena u ruralnim sredinama	Neformalna mreža žena iz ruralnih sredina ZDK
	Medica Zenica	01.12.2017. Visoko i Sarajevo	Posjeta „Vispak“ Visoko i „Klas“ Sarajevo u povodu 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja nad ženama	AS Holding grupacija BiH
	Medica Zenica	07.12.2017. Sarajevo	Press konferencija – pokretanje pitanje vezano za Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH	Sarajevski otvoreni centar
	Medica Zenica	22.12.2017. Vareš	Promocija uspješnih svršenica ekonomskog i psihosocijalnog osnaživanja Dodjeljivanje opreme za nastavak aktivnosti grupe žena i dodjela individualnih projekata u svrhu ekonomskog osnaživanja žena Proglašenje i prezentacija najboljih životnih priča	Općina Vareš
	Medica Zenica	27.12.2017. Zenica	Rezultati Kampanje 16 dana aktivizma i obilježavanja Međunarodnih dana borbe protiv nasilja nad žena i Međunarodnog dana ljudskih prava Promocija uspješnih svršenica ekonomskog i psihosocijalnog osnaživanja Dodjeljivanje opreme za nastavak aktivnosti grupe žena i dodjela individualnih projekata u svrhu ekonomskog osnaživanja žena Proglašenje i prezentacija najboljih životnih priča	
	Medica Zenica	Novembar-decembar 2017	Emitovanje videa „Muškarci u BiH zauzimaju stav protiv nasilja nad ženama“	

Povodom obilježavanja ovog dana Centar je prvi dan kampanje, tj. 25. novembra 2016. godine, organizovao u performans koji je progovarao o problemu nasilja nad ženama, nasilju koje ne poznaje ni religiju, ni naciju, ni bilo koju drugu različitost. Performans je spoj činjeničnih podataka dobijenih monitoringom krivičnih postupaka u predmetima SRZN, ispovijestima naših klijentica i aktivističkog odgovora na sve češću pojavu ubistava žena koje (ni)su ranije prijavljivale nasilje od partnera i na čiji poziv za pomoć nisu dobile odgovor ni institucija niti su imale podršku zajednice. Noseći nadgrobne spomenike i smrtovnice sa podacima o ubijenim ženama željele smo skrenuti pažnju svih da ne okreću glavu od nasilja prema bilo kome jer može i nažalost dovesti do neponištvih posljedica –ubistva. Akcija je u početku okupljala 30 volonterki i volontera, a prilikom stajanja na kružnom toku i nakon

čitanja poruka sa transprenata prilazili su nam i sugrađani/ke, tako je da konačni broj direktnih učesnika akcije premašio 60 učesnika.

Kampanjom „Bežično – nevidljivo, a bolno“, kao i „Ubistva žena“ na dan 25. novembar 2017. godine u Zenici, ozvaničen je početak Svjetske Kampanje „16. dana aktivizma“, volonterke i članice Centra ženskih prava iz Zenice su izloženim transparentima u vidu bašluka-krstova-smrtovnica napravile tzv. groblje koje je prolaznicima slalo jasnu poruku - da nasilje nad ženama ne poznaje dob, religiju i naciju. Izloženi transparenti su privlačili pažnju građana/ki koji su se zadržavali, čitali natpise i fotografisali čitav ambijent.

Nedaleko od toga, volonterke i članice Centra su izložile banere, i stol kojem su građanke i građani mogli pristupiti kako bi potpisali peticiju i time dali svoj doprinos-podršku pokrenutoj Inicijativi za izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH, da se sankcionišu osobe koje vrše nasilje putem informativno-komunikacijskih sredstava. Kampanja „Bežično- nevidljivo, a bolno“ bila je itekako podržana od strane građana/ki što govori i nešto manje od 500 potpisa na peticiji u roku od dva sata. Kampanja je imala za cilj da građanima/kama skrene pažnju na opasnost nasilja putem savremene tehnologije, mobilne telefonije.

- U okviru kampanje „16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama“ Centar je organizovao niz aktivnosti kao što su: radionice, seminari, ulične akcije, performansi, razni sastanci, učešća na konferencijama širom FBiH i gostovanja na radio/tv emisijama na lokalnom i višim nivoima.

Mjera 5. Obilježavanje Međunarodnog dana ljudskih prava

U toku 2016. i 2017.godine, Medica Zenica je obilježila nizom aktivnosti povodom Međunarodnog dana ljudskih prava u saradnji sa partnerima i institucionalnom mrežom za podršku preživjelim i preživjelim svjedocima u predmetima ratnih zločina, seksualnog nasilja i drugih krivičnih djela na području Zeničko-dobojskog kantona. Aktivnosti obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava uključivale su podjelu promotivnog materijala, održavanje javnih događaja, medijsku promociju i emitovanje poruka istaknutih muškaraca iz javnog, sportskog, političkog, vjerskog i društvenog života Bosne i Hercegovine.

U okviru obilježavanja ovog dana, Centar je kampanjom "Šutnja nije zlato" organizovao akciju prikupljanja potpisa podrške, čija je centralna aktivnost realizovana 26. novembra 2016. godine. Podjelom informativnih letaka i razgovorom sa građanima i građankama nastojao se približiti problem nasilja nad ženama i djecom i motivirati ih da reaguju na nasilje, čak i u situacijama kada se žrtve, da li zbog straha, neinformisanosti, izostanka podrške zajednice, ne odluče da prijave nasilje. Potpisivanjem peticije građani/ke su dali/e svoj glas i uputile poziv vlastima da izmjene krivične zakone u BiH, pooštre kazne za počinioc nasilja i seksualnog nasilja nad ženama i djecom, i usklade krivično zakonodavstvo sa račificiranim međunarodnim dokumentima.

Mjera 6: Ulični performansi za podizanje svijesti o opasnostima i posljedicama spolnog/rodno zasnovanog nasilja

Centar je 2016. godine organizovao kampanju povodom 2. Decembra – Međunarodnog dana za ukidanje ropstva. Ovom prilikom organizovane su ulične akcije uz distribuciju promotivnog materijala sa informacijama o pojavnim oblicima trgovine ljudima, skrivenim opasnostima primamljivih oglasa za posao, kao i Dan otvorenih vrata gdje smo sagovornicima/cama nastojale dati odgovore na pitanja u vezi trgovine ljudima.

Povodom obilježavanja istog dana u 2017. godini članice Centra su održale uličnu akciju putem koje su sugrađanima/kama podijelile letke koje su sadržale informativni sadržaj na temu ropstva. Također, performansima „Ubistva žena“ – Centar je organizovao 4 performansa

u Maglaju, Sarajevu, Zenici i Tuzli u kojem je učestovalo najmanje 500 građana/ki, koji su ukazivali da nasilje nad ženama ne poznaje dob, religiju i naciju. Podaci korišteni tokom performansa dobijeni su monitoringom krivičnih postupaka u predmetima rodno zasnovanog nasilja koje je Centar pratio na sudovima u FBiH. Nadalje, provedena je kampanja „Dižem glas protiv nasilja“ kojom su članice i volonterke Centra 24. i 25. aprila 2017. godine organizovale događaje u Zenici i Travniku kako bi građanima/kama približile problem i povele razgovor o različitim oblicima nasilja nad ženama, događaj se vodio uz kafu a koja je bila poslužena iz šolja koje su posebno dizajnirane za ovaj događaj. Šolje su imale otisnute printove sa nazivom kampanje i glavnom porukom lokalnih događaja, a to je „NE TOLERIŠEM NASILJE!!!“. Šolje su sadržavale i informaciju o telefonskom broju policije i S.O.S. telefona za područje FBiH putem kojeg mogu prijaviti nasilje ukoliko su žrtva ili svjedok istog. Tokom održavanja događaja razgovarale smo sa najmanje 400 osoba u oba grada.

Aktivnost 2 Podizanje svijesti opće populacije i profesionalaca o nasilju u porodici i zajednici na lokalnom nivou

Mjera 2. Kontinuirano provođenje edukacije o trendovima nasilja u porodici i zajednici u sklopu ekonomskog i psihosocijalnog osnaživanja koje realizuje Medica Zenica u ruralnim sredinama

Na osnovu raspisanog Javnog poziva za finansiranje i sufinansiranje programa/projekata nevladinih organizacija kantonalnog karaktera sa područja Zeničko-dobojskog kantona za 2016. i 2017. godinu, Ministarstvo je podržalo kantonalna udruženja koja djeluju u oblastima socijalne zaštita, zaštite civilnih žrtava rata, zaštite porodice sa djecom i zaštite raseljenih lica i povratnika, ukoliko su članice saveza ili unija na federalnom nivou, odnosno kantonalna udruženja koja su zadužena za provođenje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje Zeničko – dobojskog kantona (2016-2017). Za provođenje Programa sredstva su odobravana Medici Zenica, i to za:

- projekat „Zaštita djece i prevencija nasilja“ u 2016. godini odobreno je 5.000 KM, i
- projekat „Koordiniranim radom i ekonomskim osnaživanjem doprinosimo prevenciji nasilja u porodici i zajednici u ZDK“ u 2017. godini odobreno je 5.000 KM.

U sklopu programa ekonomskog i psihosocijalnog osnaživanja kroz obuke krojenja, šivenja, tapaciranja, printanja na tekstilu, frizerstva i manikure u Medici Zenica i ruralnim sredinama na području ZDK u periodu januar 2016. - decembar 2017. godine bilo je uključeno ukupno 191 žena (73 žene u edukativnom centru “Medice” Zenica i 118 žena iz ruralnih sredina - 25 žena iz sela Pojske, 19 žena iz sela Drugavci/Babino, 14 žena iz sela Kovanići (Grad Zenica), 20 žena iz sela Kopice (Općina Maglaj), 20 žena iz sela Balačići (Općina Žepče) i 20 žena iz ruralnih sredina Općine Vareš) sa kojima je urađeno ukupno 89 grupnih edukativno – suportivnih radionica i 227 individualnih sesija. U navedenom periodu, u edukativnom centru Medica Zenica realizovano je 25 grupnih edukativno - suportivnih radionica i obavljeno 39 individualnih savjetodavnih sesija. U ruralnim sredinama realizovano je ukupno 64 grupnih edukativno – suportivnih radionica i 188 individualnih sesija.

Za 5 grupa žena i 42 žene i djevojke iz Pojske, Babina, Balačića, Kopica i Vareša dodijeljeno je ukupno 47 paketa opreme za samostalan rad i nastavak aktivnosti ekonomskog osnaživanja u ukupnoj vrijednosti 51.000,00 KM.

Također, Medica Zenica je u 2017.godini podržala i 4 mala projekta za realizaciju aktivnosti grupa žena u Smajićima (Grad Zenica), Balačićima (Općina Žepče) i Kovačima i Krivaji (Općina Zavidovići) u ukupnoj vrijednosti 8.000 KM odnosno 2.000 KM po projektu. U periodu 2016. i 2017.godina, Medica Zenica je nagradila i publikovala 6 životnih priča u ukupnoj vrijednosti 2.250 KM.

Tabela broj 5: Kontinuirano provođenje edukacije o trendovima nasilja u porodici i zajednici u sklopu ekonomskog i psihosocijalnog osnaživanja koje realizuje Medica Zenica u ruralnim sredinama

EKONOMSKO I PSIHOSOCIJALNO OSNAŽIVANJA U EDUKATIVNOM CENTRU “MEDICE” ZENICA I RURALNIM SREDINAMA			
Nosilac aktivnosti	2016.godina	2017.godina	UKUPNO
Broj žena uključenih u program u Edukativnom centru i ruralnim sredinama	121	70	191
Broj grupnih edukativno-suportivnih radionica	49	40	89
Broj individualnih terapijskih sesija	123	104	227
Broj dodijeljenih paketa opreme	34	13	47
Broj nagrađenih i publikovanih priča	3	3	6
Broj malih projekata u okviru Neformalne mreže žena iz ruralnih sredina	0	4	4

Aktivnost 3 Program radionica pravnog opismenjavanja za žene i djevojke

Mjera 3.1: Kontinuirano provođenje radionica na području svih MZ u Gradu Zenica, i svih 11 općina ZDK

Centar je organizovano 16 informativno-edukativnih radionica na kojima su učestvovala 232 osobe, 222 žene i 10 muškaraca. Učešće u radionicama, pored građanki/građana, uzeli su predstavnici/e NVO, obrazovnih institucija, institucija socijalne zaštite, medija, mladih. Informativno-pravne radionice su ponudile učesnicima ne samo informacije o prepoznavanju i načinima zaštite od nasilja, već i informisanje o specifičnim pravima iz oblasti porodičnog prava i socijalne zaštite. Pored informativnog karaktera, radionice su imale i uticaj na svijest i poimanje učesnika o korištenju interneta i skrivenim opasnostima i zloupotrebama, te načinima reagovanja u slučaju da dožive ili da poznaju nekoga ko je doživio nasilje putem mobilne telefonije i Interneta, posebno ako su u pitanju djeca.

Aktivnost 4 Program radionica na temu prevencije međuvršnjačkog nasilja u školama

Mjera 4.1.: Organizovanje radionica sa osnovnim i srednjim školama sa mješovitim grupa mladih na području Grada Zenice, sa tendencijom širenja na druge općine ZDK

Aktivisti Centra organizovali su takmičarski program među učenicima šestih, sedmih, osmih i devetih razreda osnovnih škola u Zenici na temu „Prevencija nasilja među spolovima“. U martu mjesecu 2017. godine uposlenice Centra organizovale su takmičenje učenika osnovnih škola na području Zeničko-dobojskog kantona u pisanju radova na temu „Prevencije nasilja među spolovima“. Namjera je bila da potaknemo učenike kroz pisanje literarnih radova da podijele svoje viđenje šta je sve nasilje i svoj stav prema nasilnom ponašanju u bilo kojoj formi i prema bilo kome. Posebno nas raduje što smo imale priliku da radimo sa djecom na ovakav način, jer smo se približile djeci na diskretan način i saznale njihova razmišljanja i

stavove o nasilju među spolovima. Djeca žrtve nasilja pisali su svoje lične priče, kao i o nasilju u porodicama i kako oni to doživljavaju.

Komisija Centra za ocjenjivanje radova je pregledala preko hiljadu učeničkih radova, te odabrala najbolje radove. Tokom mjeseca aprila učenicima su dodjeljene nagrade, a školama nagrade i zahvalnice. Također, održane su dvije informativno-edukativne radionice u Zenici i Visokom u kojima je učešće uzelo najmanje 30 mladih osoba, od 18 do 30 godina. U Zenici su to bile studentkinje/ti iz Zenice, Maglaja, Kaknja, Žepča i Zavidovića. U Visokom su bili i Romi i Romkinje iz lokalne zajednice. Održana tri treninga samoodbrane u 3 grada - Kaknju, Zenici i Tuzli, na kojima je učešće uzelo najmanje 70 žena koje su prošle obuku o osnovnim vještinama i tehnikama samoodbrane.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je u okviru svoje nadležnosti kroz redovne poslove i zadatke, poduzimalo mjere i radnje na prevenciji, zaštiti i borbi protiv svih oblika nasilja na području kantona. Policijski službenici zaduženi po projektu „Rad policije u zajednici“, su redovno održavali radne sastanke sa direktorima, pedagozima škola, direktorima centara za socijalni rad, predstavnicima dnevnih centara za smještaj djece, predstavnicima nevladinih organizacija i udruženja građana. Prevencija se prvenstveno odvija kroz realizaciju projekata “Rad policije u zajednici” i “Policajac u školi”, kao i pojačanim radom policijskih patrola u svakodnevnoj saradnji i kontaktima sa menadžmentima škola koje se nalaze na području ovog kantona.

Aktivnost 5 *Senzibiliziranje medija o problemu nasilja u porodici i zajednici*

Mjera 1. *Uključivanje medija u koordinaciono tijelo*

Mjera 2. *Uključivanje medija u obilježavanje značajnih datuma*

Mjera 3. *Uključivanje medija u praćenje svih aktivnosti koje realizuje koordinaciono tijelo*

U provođenju mjera 1, 2 i 3. tokom obilježavanja značajnih datuma u 2016. i 2017. godini uključivani su i mediji na nivou lokalne zajednice, kantona i Federacije kroz praćenje aktivnosti i medijsko izvještavanje ali i organizovanje tematskih emisija koje su navedene u prethodnim mjerama. Pored toga predstavnici medija su uključeni u multisektorske edukacije.

3. Edukacija profesionalaca/ki iz oblasti nasilja u porodici

Aktivnost 1 *Multidisciplinarne i multisektorske edukacije profesionalaca i razmjena iskustava o nasilju, trauma senzitivnom pristupu, trendovima nasilja i radu sa počiniteljima nasilja*

Mjera 1. *1x godišnje održavanje dvodnevne edukacije za profesionalce na kantonalnom nivou*

Mjera 2. *Koordinaciona tijela najmanje 2x godišnje vrše edukaciju profesionalaca na lokalnom nivou*

Mjera 3. Saradnja sa drugim nivoima i kantonima u cilju razmjene iskustava

U provođenju mjere 1 – 3, „Medica“ Zenica je u toku 2016. i 2017.godine održala ukupno 15 edukacija za predstavnike različitih institucija/organizacija sa područja ZDK kojima je prisustvovalo ukupno 226 osoba (57 profesionalaca i 169 profesionalke) kako slijedi:

- 1 trodnevna radionica „Razmjena iskustava uspostavljenih institucionalnih mreža“ održana je od 18.–20.04.2016. godine, a kojoj je prisustvovalo ukupno 65 osoba (26 profesionalaca i 39 profesionalki) predstavnika različitih institucija koje sačinjavaju uspostavljene institucionalne mreže.
- 6 trodnevnih edukacija iz psihosocijalne oblasti za profesionalce/ke, članove uspostavljene institucionalne mreže za podršku preživjelim i preživjelim/svjedocima u predmetima ratnih zločina, seksualnog nasilja i drugih krivičnih djela iz ZDK (2 grupe), kroz 3 modula. Ukupno 39 profesionalaca (27 žena i 12 muškaraca) su uspješno završili 3 modula edukacije.
- 8 trodnevnih treninga za profesionalce iz zdravstvenih ustanova sa područja ZDK, SBK, USK o stres i trauma – senzitivnom pristupu u radu sa preživjelim seksualno i rodno zasnovano nasilje. Edukaciji je prisustvovalo ukupno 122 osobe (19 profesionalaca i 103 profesionalke).

Pored edukacija Medica Zenica je u 2016. i 2017.godini održala i 33 tematska sastanaka/okrugla stola/konferencije/prezentacije sa predstavnicima iz ZDK na kojima su učesnici/ce imali priliku da razmijene iskustva iz prakse i dobiju nova saznanja i informacije iz oblasti traume i nasilja te pružanju podrške i pomoći osobama koje su preživjele različite vrste traumatskih iskustava.

- 8 sastanaka za pripremu i obilježavanje Dječije nedjelje i centralne manifestacije
- 4 prezentacije Priručnika o ekonomskom i psihosocijalnom osnaživanju žena u ruralnim sredinama, održane u Zenici, Žepču, Zavidovićima i Maglaju
- 3 tribine u povodu Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u konfliktu i Međunarodnog dana žrtava torture
- 3 centralne manifestacije/ prezentacije rezultata programa ekonomskog i psihosocijalnog osnaživanja s ciljem predstavljanja rezultata i obilježavanja međunarodnih dana. Dvije prezentacije su održane u Zenici (2016. i 2017.godina) i jedna prezentacija/centralna manifestacija u Varešu (2017.)
- 3 supervizijska sastanaka u toku 2016. i 2017.godine održana za predstavnike/ce institucionalne mreže iz Zeničko-dobojskog kantona.
- 2 centralne manifestacije obilježavanja Dječije nedjelje u ZDK u 2016.i 2017.godini
- 2 centralne manifestacije obilježavanja Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima u 2016. i 2017.godini
- 2 koordinaciona sastanka kantonalnog koordinacionog tijela
- 2 jednodnevna sastanka za izradu izvještaja o implementaciji lokalnog Gender akcionog plana Grada Zenica
- 1 koordinacioni sastanak sa potpisnicima protokola na području Zeničko-dobojskog.
- 1 jednodnevna konferencija održana 12.04.2016. godine povodom predstavljanja rezultata projekta “Sveobuhvatni pristup za dostojanstven život preživjelih ratnog silovanja i seksualnog nasilja u Bosni i Hercegovini” koji je finansirala Vlada Velike Britanije. Projekat je realiziran od strane Medice Zenica u saradnji sa partnerskim organizacijama Fondacijom Udružene žene Banja Luka i ZPR Agencijom iz Sarajeva.
- 1 prezentacija rezultata Baseline studije provedene u Zeničko-dobojskom kantonu, Srednjobosanskom kantonu i Unsko-sanskom kantonu u sklopu THTP projekta koji realizira Medica Zenica. Prezentacija održana u Zenici.

- 1 Javna rasprava povodom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Zenici, kojima su prisustvovali predstavnici/ce različitih institucija i nevladinih organizacija koje rade sa žrtvama nasilja u porodici.
- 1 javna rasprava u okviru obilježavanja Dječije nedjelje - Medica Zenica je u partnerstvu sa Društvom socijalnih radnika ZDK i JP RTV Zenica, a uz podršku Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, održala Javnu tribinu o dječijim pravima, zaštiti dječijih prava i značaju socijalne uključenosti marginaliziranih grupa djece.
- 1 okrugli sto o pravima žena u povodu Međunarodnog dana žena.

4. Monitoring i evaluacija provedbe Programa mjera i rada Koordinacionih tijela

Aktivnost 2 Izvještavanje o poduzetim intervencijama prema žrtvama nasilja, vođenje i ažuriranje statističkih podataka o žrtvama nasilja i počiniteljima nasilja

Mjera 2. Izvještavanje o poduzetim intervencijama u slučajevima nasilja u porodici

U toku 2016. i 2017.godine Medica Zenica je objedinila podatke o poduzetim intervencijama u slučajevima nasilja u porodici koje su na šestomjesečnom i godišnjem nivou dostavile institucije koje su u sastavu referalnih mehanizama. Sumirani su statistički podaci o počinjenom nasilju i žrtvama nasilja u porodici, vodeći računa o zaštiti osobnih podataka. Pored toga, godišnji izvještaji o radu Medice Zenica za 2016. i 2017.godinu su dostavljeni općinama sa područja Zeničko – dobojskog kantona, Kantonu, Federalnom Ministarstvu za rad i socijalnu politiku, Ministarstvu sigurnosti BiH, Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Aktivnost 3 Monitoring suđenja krivičnih postupaka oblasti seksualnog i rodno zasnovanog nasilja na sudovima sa područja BiH, sa posebnim osvrtom na ZDK

Mjera 3.1. Provođenje monitoringa suđenja krivičnih postupaka u slučajevima seksualnog i rodno zasnovanog nasilja na 2 suda u ZDK

U 2016. godini Centar je vršio monitoring koji je bio usmjeren na 8-mjesečni proces praćenja suđenja u krivičnim postupcima, prekršajnim postupcima i izrečenim zaštitnim mjerama u predmetima seksualnog i rodno zasnovanog nasilja. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH (VSTV BiH) je dalo podršku i preporuku sudovima u BiH da omoguće nesmetan monitoring krivičnih postupaka. Stav VSTV BiH je da je provođenje ovih aktivnosti u skladu sa Strategijom za reformu sektora pravde u BiH, te da doprinosi jačanju saradnje organizacija civilnog društva i institucija države, a time i povjerenju javnosti u pravosudni sistem. Monitoring je vršen na 9 sudova: općinskim sudovima u Zenici, Bugojnu, Kaknju, Mostaru, Orašju i Tuzli, te kantonalnim sudovima u Zenici, Mostaru i Tuzli. Monitoringom su obuhvaćena krivična djela protiv života i tijela, krivična djela protiv spolne slobode i morala te krivična djela protiv braka, porodice i mladeži. Ukupno je monitorisano 249 predmeta od čega 143 krivična djela Nasilja u porodici.

Monitoring je nastavljen i tokom 2017. godine praćenjem predmeta rodno zasnovanog nasilja na 5 sudova u FBiH, i to: Općinskom i Kantonalnom sudu u Zenici, Općinskom sudu u Kaknju, Općinskom sudu u Bugojnu i Kantonalnom sudu u Novom Travniku. Nastavljeno je praćenje krivičnih djela protiv života i tijela, krivična djela protiv spolne slobode i morala te

krivična djela protiv braka, porodice i mladeži. Ukupno je praćeno 82 predmeta, od kojih 48 predmeta koja su vođena za krivično djelo Nasilje u porodici iz člana 222. KZ FBiH.

Aktivnost 4. Publikovanje i promocija Izvještaja i analize krivičnih postupaka oblasti seksualnog i rodno zasnovanog nasilja na sudovima sa područja BiH, sa posebnim osvrtom na ZDK

Mjera 4.1.: Analiza monitorisanih predmeta u slučajevima seksualnog i rodno zasnovanog nasilja

Redovni sastanci u cilju razmjene iskustava i praćenja rada koordinacionih tijela na lokalnom nivou. Centar je u 2017. godini uradio Analitički izvještaj – analiza praćenih krivičnih i prekršajnih postupaka u oblasti zaštite od rodno zasnovanog nasilja u BiH sa zajedničkim preporukama.

Mjera 4.2.: Promocija Izvještaja i analize krivičnih postupaka oblasti rodno zasnovanog nasilja; Konferencija i Press konferencija

Prezentiran i promovisan Analitički izvještaj na konferenciji u Sarajevu i nastavljen tokom 2017. godine prezentirani su rezultati monitoringa odnosno Analitički izvještaj na najmanje 30 sastanaka, seminara i regionalnih i međunarodnih konferencija.

5. Zaštita i sigurnost žrtava nasilja u Sigurnoj kući kada je to potrebno

Aktivnost 1. Efikasno zbrinjavanje žrtava nasilja u Sigurnu kuću

Mjera 1. Dosljedna primjena Protokola o međusobnoj saradnji u radu na prevenciji i zaštiti žrtava nasilja u porodici i zajednici

Primjenom potpisanog Protokola ostvareni su određeni zadovoljavajući primjeri dobre prakse i saradnje između institucija i ustanova, što je polučilo efikasnom postupanja u zaštite žrtava nasilja u porodici i zajednici na području Zeničko-dobojskog kantona.

Mjera 3. Adekvatna profesionalna i senzibilizirana podrška žrtvama nasilja u sigurnoj kući kroz različite segmente zbrinjavanja

U Sigurnoj kući tokom perioda januar 2016.– decembar 2017. godine zbrinuto je ukupno **87 osoba** (43 žene, 44 djece – 24 djevojčice i 20 dječaka), sa kojima je urađeno 665 individualnih terapijskih sesija, 6 grupnih edukativno – suportivnih radionica sa djecom, 9 grupne edukativno – suportivne radionice sa ženama, pruženo 39 pravnih savjeta, 318 medicinskih intervencija, 14 medicinskih edukacija kroz 49 sesija o održavanju higijene i vođenju brige o zdravlju i 5 individualnih savjetovanja o ispravnom načinu vođenja menustralnog kalendara, upotrebi antibiotika i dojenju, te o hepatitisima.

U Psihološko savjetovalište se prvi put obratilo ukupno 302 osobe (250 žena, 11 djece – 9 djevojčica i 2 dječaka i 41 muškarac) sa kojima je urađeno 572 sesije, (466 sa ženama, 23 sa djecom – 18 sa djevojčicama i 5 sa dječacima i 83 sa muškarcima).

U Pravno savjetovalište se prvi put obratilo 48 osoba (40 žena i 8 muškaraca) kojima su pružena ukupno 78 pravna savjeta (70 ženama i 8 muškarcima).

Na SOS telefonu zaprimljeno je ukupno 155 identifikovanih poziva, u kojima je pruženo 155 intervencija (psihološka podrška, informacije, pravna pomoć, prijavljivanje nasilja prema nadležnim institucijama), a prema policijskim upravama i centrima za socijalni rad poslano je

ukupno 121 dopis (61 prema centrima za socijalni rad i 60 prema policijskim upravama/stanicama).

Na jedinstvenom besplatnom telefonu za podršku i pomoć preživjelim ratna silovanja i članovima njihovih porodica (080 02 23 34) za 120 osoba, pružene je ukupno 120 intervencija, koje su se ogledale u pružanju podrške te poduzimanju određenih intervencija u skladu sa problemima zbog kojih su se pozivatelji/teljke obraćali na jedinstveni telefon 080 022 334.

U izvještajnom periodu na centralu Medice Zenica i putem e-mail adrese obratilo se ukupno 161 osoba kojima je pružena ukupno 161 intervencija.

Na okupacionoj/kreativnoj terapiji 29 korisnica Sigurne kuće provele su ukupno 4323,5 h.

U sklopu rada sa djecom kroz Dječiji dnevni centar "Medice" Zenica, podržano je ukupno 86 djece (52 djevojčice i 34 dječaka) sa kojima je urađeno 278 edukativno suportivnih radionica, realizovano 25 izlazaka sa djecom, podijeljeno 20 bajramskih i 90 novogodišnjiha paketića.

Tabela broj 6: Adekvatna profesionalna i senzibilizirana podrška žrtvama nasilja u sigurnoj kući kroz različite segmente zbrinjavanja

SIGURNA KUĆA „MEDICA“ ZENICA												
Vrsta podrške	2016.godina				2017. godina				UKUPNO			
	Žene	Djeca		Ukupno	Žene	Djeca		Ukupno	Žene	Djeca		Ukupno
		Ž	M			Ž	M			Ž	M	
Broj zbrinutih osoba u sigurnoj kući Medica Zenica	21	12	7	40	22	12	13	47	43	24	20	87
Broj individualnih terapijskih sesija	231	109	14	354	209	75	27	311	440	184	41	665
Broj grupnih terapijskih sesija	2	6		8	7	0		7	9	6		15
Broj pravnih savjeta	28	0	0	28	11	0	0	11	39	0	0	39
Broj medicinskih intervencija	98	81	0	179	81	21	37	139	179	102	37	318
Broj korisnica/korisnika sigurne kuće uključenih u okupacionu i kreativnu terapiju	11	2	0	13	14	2	0	16	25	4	0	29
Broj sati provedenih na okupacionoj i kreativnoj terapiji	3047	69	0	3116	1157,5	50	0	1207,5	4204,5	119	0	4323,5

Tabela broj 7: Psihološka podrška i pomoć kroz Psihološko savjetovalište „Medice“ Zenica

PSIHOLOŠKO SAVJETOVALIŠTE „MEDICA“ ZENICA															
Vrsta podrške	2016.godina					2017. godina					UKUPNO				
	Žene	Djeca		Muškarci	Ukupno	Žene	Djeca		Muškarci	Ukupno	Žene	Djeca		Muškarci	Ukupno
		Ž	M				Ž	M				Ž	M		
Broj osoba	140	4	2	19	165	110	5	0	22	137	250	9	2	41	302
Broj idividualnih sesija	253	7	5	26	291	213	11	0	57	281	466	18	5	83	572

Tabela broj 8: Podrška i pomoć žrtvama/preživjelim kroz SOS telefon, Jedinstveni telefon za podršku i pomoć preživjelim ratno seksualno nasilje i članovima njihovih porodica i centralu Medice Zenica

SOS TELEFON, JEDINSTVENI TELEFON I CENTRALA MEDICE ZENICA												
	2016.godina				2017.godina				UKUPNO			
	Ž	M	Pravna lica	Ukupno	Ž	M	Pravna lica	Ukupno	Ž	M	Pravna lica	Ukupno
SOS telefon (1265)	71	4	-	75	76	4	-	80	147	8	-	155
Jedinstveni telefon za podršku i pomoć preživjelim (080022334)	60	2	-	62	58	0	-	58	118	2	-	120
Centrala Medice Zenica	63	7	3	73	84	4	0	88	147	11	3	161
UKUPNO	194	13	3	210	218	8	0	226	412	21	3	436

Aktivnost 2. Razvijanje izlazne strategije za žrtve nasilja nakon izlaska iz sigurne kuće

Mjera 1. Praćenje kvaliteta života osoba koje su izašle iz sigurne kuće kako bi se preveniralo ponavljanje nasilja:

1.1. Podrška u iznalaženju samozapošljavanjaj /ili zapošljavanja

Polaznicama koje uspješno završe program ekonomskog i psihosocijalnog osnaživanja, Medica Zenica dodjeljuje certifikate koji izdaje Zavod za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona i koji se upisuje u radničku knjižicu, te ih podržava na različite načine:

Medica Zenica je za uspješne svršenice programa obezbijedila ukupno 47 paketa opreme za nastavak aktivnosti od kojih je 6 paketa za klijentice Sigurne kuće koje su završile program ekonomskog i psihosocijalnog osnaživanja, a ukupno 41 paket opreme za nastavak aktivnosti žena i djevojaka koje su završile program u ruralnim sredinama i u edukativnom centru „Medice“ Zenica (5 paketa opreme za 5 grupa žena iz ruralnih sredina i 36 individualnih paketa opreme). Svi paketi su ukupne vrijednosti preko 51.000 KM.

U 2016. i 2017. godini nagrađeno je 6 najboljih životnih priča žena iz Pojska, Balačića, Kopica, Babina, Vareša i štićenice sigurne kuće sa po 400 KM.

U izvještajnom periodu, Medica Zenica je podržala 2 polaznice obuka, koje su na kurs krojenja/šivenja/tapaciranja i frizerski kurs/kurs manikure u edukativni centar Medica Zenica dolazile iz drugih gradova ili udaljenih ruralnih sredina (Vitez i Bistrica), na način da im je finansirala pola ili cijeli iznos mjesečne karte.

Medica Zenica je također kroz novčanu pomoć od 450 KM podržala jednu ženu nakon izlaska iz Sigurne kuće i završetka programa ekonomskog osnaživanja, pomažući time njeno plaćanje kirije za tri naredna mjeseca.

Mjera 1.2. Podrška u edukaciji djece

U 2016. i 2017.godini, tokom rada sa djecom koja su žrtve nasilja i eksploatacije ili su u visokom riziku, u Dječijem dnevnom centru „Medice“ Zenica i na terenu urađeno je ukupno ukupno 278 edukativno-suportivnih radionica.

Tabela broj 9: Odgojno-obrazovni rad sa djecom korisnicima Dječijeg dnevnog centra Medice Zenica

DJEČIJI DNEVNI CENTAR „MEDICE“ ZENICA									
	2016.godina			2017.godina			UKUPNO		
	Djevojčice	Dječaci	Ukupno	Djevojčice	Dječaci	Ukupno	Djevojčice	Dječaci	Ukupno
Broj djece korisnika Dječijeg dnevnog centra Medice Zenica	25	15	40	27	19	46	52	34	86
Broj realizovanih edukativno-suportivnih radionica	-	-	143	-	-	135	-	-	278

6. Rad sa počiniteljima nasilja

Aktivnost 1 Rad sa počiniteljima nasilja

Mjera 1. Savjetodavni i terapijski rad sa počiniteljima nasilja kroz individualni pristup, grupni, partnerski/porodični

U svim lokalnim zajednicama, gdje su potpisani protokoli o međusobnoj saradnji svih subjekata koji pružaju pojedini vid zaštite žrtvama nasilja aktivno su uključene i policijske strukture. Ovaj način rješavanja problematike nasilja u porodici naročito je značajan kroz projekat „Rad policije u zajednici“ gdje policija informiše obrazovne institucije, mjesne zajednice ili na drugi način obavještava ciljane grupe kod spriječavanja i zaštitu od nasilja u porodici. Ovaj projekat je dobio podršku svih lokalnih zajednica u kojima se provodio, kao jedan od najuspješnijih u oblasti prevencije nasilja u porodici. Kroz redovne poslove i zadatke policijski službenici su preko Centara za socijalni rad smještali žrtve u Sigurnu kuću "Medica", ukoliko je bilo potrebno, te poduzimali mjere radi zaštite i sigurnosti žrtava nasilja.

Putem centrara za mentalno zdravlje Zenica, Tešanj, Kakanj i Visoko, tokom 2017. godine prijavljeno je i evidentirano ukupno 128 slučajeva nasilja u porodici, pri čemu su obavljena psihosocijalna i porodična savjetovanja te ostvarivana saradnja sa nadležnim centrima za socijalni rad i MUP-om ZDK. Odraslima je pruženo 115 usluga kao žrtvama porodičnog nasilja, dok je 13 djece i adolescenata doživjelo neku vrstu porodičnog nasilja.

Najviše je bilo evidentiranih slučajeva kombiniranog porodičnog nasilja, uz tjelesno, i psihičko nasilje te ekonomsko zanemarivanje. Prema spolu, 113 žrtava porodičnog nasilja su ženskog spola, a 15 je muškog spola. Više podataka navedeno je u sljedećoj tabeli.

Tabela broj 10: Evidencija centara za mentalno zdravlje Zenica, Tešanj, Kakanj i Visoko

Centar za mentalno zdravlje	Broj slučajeva nasilja					Porodična i psihosocijalna terapija	Upućeno u druge institucij	
	M	Ž	Odrasli	djeca	Ukupno		MUP-u	CSR
Zenica	6	30	30	6	36	36	11	
Tešanj	5	61	62	4	66	66	5	

Kakanj	1	14			15	39		
Visoko	3	8	8	3	11	11	7	

U svim centrima je provođeno više različitih aktivnosti u zajednici, čiji je cilj prevencija, edukacija i borba za smanjivanje nasilja u porodici.

CZMZ Zenica je imao sljedeće aktivnosti u Zajednici:

Održane su 4 preventivne radionice i predavanja u II gimnaziji Zenica i Industrijskoj školi Zenica na temu: „Cyberbulling – nasilje preko interneta“.

Održano šest radionica i predavanja te psiholoških kriznih intervencija u O.Š. „Arnauti“ na temu: „Prevencija međuvršnjačkog nasilja i prerada traumatskog iskustva“.

Održana predavanja i radionice za ljekare Porodične medicine o smanjivanju diskriminativnih praksi prema osobama sa duševnim smetnjama u zdravstvenim institucijama te senzibilizaciji pristupa i postupanja sa žrtvama porodičnog nasilja.

Učešće u Javnoj tribini podrške preživjelim žrtvama ratnog silovanja – u organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK i Udruženja „Medica“ Zenica.

Učešće na Konsultativnom sastanku o razmjeni i zaštiti podataka žrtava ratnog i seksualnog nasilja.

Učešće na Radionici: „Rad sa djecom u kontaktu sa zakonom“ – u organizaciji Ministarstva pravde BiH, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, Federalnog ministarstva pravde i Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova.

Učešće u završnoj superviziji Projekta: „Psihosocijalni pristup u radu sa preživjelim svjedocima u predmetima ratnih zločina, seksualnog nasilja u porodici i drugih krivičnih djela“ – u organizaciji Udruženja „Medica“ Zenica.

Učešće u Konferenciji: „Multidisciplinarni pristup prevenciji i borbi protiv nasilja u porodici“ – u organizaciji Gender centra BiH.

Učešće na Radionici: „Prevencija nasilnog ekstremizma i koordinacija relevantnih faktora“ – u organizaciji Međunarodne organizacije za migracije IOM u BiH.

CZMZ Kakanj je imao sljedeće aktivnosti u Zajednici:

Članovi tima CMZ Kakanj održali su 14 edukativnih radionica temu nasilja, i to sljedeće teme: Rodno zasnovano nasilje, Nasilje u porodici, Nasilje nad djecom, Nasilje na internetu. Edukativnim radionicama su obuhvaćena: djeca i mladi, prosvjetni radnici, lokalno stanovništvo, specijalisti i dr. medicine, medicinske sestre i zdravstveni tehničari, imami i mualime.

Članovi tima CMZ Kakanj prošli su nekoliko edukacija na temu nasilja, i to: Pristup osjetljiv na stres i traumu za zdravstvene radnike koji pružaju podršku preživjelim žrtvama rodno zasnovanog nasilja, Psihosocijalni pristup u radu sa preživjelim i preživjelim svjedocima u predmetima ratnih zločina, seksualnog nasilja i drugih krivičnih djela, Rodno zasnovano nasilje.

CZMZ Visoko je imao sljedeće aktivnosti u Zajednici:

Mart 2017. Psiholog autor Inspiracijskih kartica koje se koriste za prevenciju nasilja među djecom i mladima.

Novembar 2017. Psiholog održao javnu prezentaciju o nasilju povodom 16 dana aktivizma.
 Novembar 2017. Psiholog održao predavanje na Tribini o nasilju u MSC "Hazim Šabanović" – u organizaciji UG "Mozaik".
 Novembar 2017. Psiholog učestvovao u pisanju priručnika o postupanju u slučaju vršnjačkog nasilja u školama – izdat je priručnik o postupanju u slučaju vršnjačkog nasilja u školama, u kojem je psiholog pisao jedno od poglavlja.

Medica Zenica je kroz servis Psihološko savjetovalište pružila savjetodavni rad i počiniteljima nasilja kroz individualno ili porodično savjetovanje. Ukupan broj pruženih sesija u Psihološkom savjetovalištu Medice Zenica u toku 2016. i 2017.godine iznosio je 572 sesije od čega je 83 urađeno sa muškarcima.

Tabela broj 11: Savjetodavni i terapijski rad sa počiniteljima nasilja kroz individualni pristup, grupni, partnerski/porodični

Godina	Ukupno individualnih terapijskih sesija (žene, djeca, muškarci)	Ukupno terapijskih sesija sa muškarcima
2016	291 sesija	26 sesija
2017	281 sesija	57 sesija
UKUPNO	572 sesije	83 sesije

Aktivnost 2 Direktna pravna pomoć

Mjera 2.1.: Pružanje usluga besplatne pravne pomoći iz oblasti i po vrsti

Kantonalni zavod za pravnu pomoć u Ze-do kantonu (u daljem tekstu Zavod) pružao je besplatnu pravnu pomoć po dva osnova i to po osnovu statusa i po osnovu lošeg imovnog stanja.

Po osnovu statusa to pravo su ostvarivali: korisnici stalne novčane pomoći ostvarene prema propisu o socijalnoj zaštiti, djeca, lica kojima je oduzeta poslovna sposobnost i duševno oboljela lica smještena u zdravstvenu ustanovu, penzioneri koji primaju najnižu penziju, žrtve nasilja u porodici i nasilja u zajednici, žrtve silovanja tokom rata u BiH, nezaposleni demobilisani borci, članovi porodica šehida, poginulih boraca, ratni vojni invalidi i dobitnici ratnih priznanja i odlikovanja, lica pod međunarodnom zaštitom i civilne žrtve rata. Također, korisnici usluga Zavoda su i lica za koja sud, na njihov zahtjev, u krivičnom postupku ocjeni da prema svom imovnom stanju ne mogu snositi troškove odbrane.

Besplatna pravna pomoć koju građanima Kantona pružaju uposlenici Zavoda, ogleda se u davanju pravnih savjeta, sastavljanju različitih pravnih podnesaka (tužbe, žalbe, molbe, zahtjevi, predstavke, prigovori, prijedlozi, krivične prijave, vanredni pravni lijekovi, i drugo), zastupanje stranaka u svim parničnim, vanparničnim, izvršnim, upravnim i ostalim postupcima pred sudovima i drugim organima Zeničko-dobojskog kantona, odbrana i zastupanje u krivičnom i prekršajnom postupku punoljetnih i maloljetnih lica, te pružanje i drugih oblika pravne pomoći fizičkim licima kako bi se zaštitila njihova prava i interesi.

Usluge Zavoda mogu i koristili su Centri za socijalni rad sa područja našeg Kantona u postupcima određivanja privremenog zastupnika i staratelja za posebne slučajeve kako bi se ostvarile procesne pretpostavke za vođenje sudskog postupka u situacijama propisanim

Zakonom o parničnom postupku ("Službene novine FBiH", broj 53/03, 73/05 i 19/06), Porodičnom zakonu FBiH („Službene novine FBiH“, broj 35/05 i 41/05) i Zakonom o vanparničnom postupku ("Službene novine FBiH", broj 2/98, 39/04 i 73/05). Pored toga, zaposlenici Zavoda svakodnevno kroz svoj rad dolaze do spoznaje raznih promjena u našem društvu, zahvaljujući neposrednom kontaktu sa građanima ovog Kantona, te prema nadležnim tijelima sugerišu načine rješavanja pojedinih negativnih pojava u našem društvu, kao što je maloljetnička delikvencija, ovisnosti o drogama, nasilje u porodici, kao i o drugim pojavama.

Tabela 12: Tokom 2016 i 2017 godine, usluge koje su pružene putem Zavoda

Godina	Pravne usluge	Pravni savjeti	Broj korisnika pravnih	Ukupan broj korisnika	Broj korisnika zastupanja	Br. zastupanih žena	Br. zastupanih muškaraca	Ukupan br. predmeta	Br. krivičnih postupaka	Br. parničnog postupka
2016	4.926	4.276	2.973	3.623	650	191	378	649	221	428
2017	5.310	4.546	3.035	3.799	764	246	512	764	283	481
UKUPNO	10.236	8.822	6.008	7.422	1.414	437	890	1.413	504	909

Usluge pravne pomoći zaposlenici ovog Zavoda pružali su građanima u kancelariji sa sjedištem u Zenici, ul. Kočevska čikma 1, a kako bi olakšali pristup građanima koji žive izvan Zenice organizovani su i uredovni dani u Kaknju, Visokom, Varešu, Brezi, Tešnju, Usori, Doboj-jugu, Maglaju, Zavidovićima i Žepču, a koje obavlja stručni saradnik za parnični postupak. Građanima koji žive izvan Zenice, osim stručnog saradnika, pravne usluge neposredno pružali i punomoćnici i branitelji Zavoda, na način da su sa istima ostvarivali kontakte u mjestu sjedišta suda u općinama gdje su odlazili na suđenja. Građani koji stanuju na području izvan sjedišta Zavoda, obraćali su se za pravnu pomoć zaposlenicima Zavoda i lično, dolaskom u Zavod, kao i putem telefona, pošte i e-maila.

Dakle, Zavod je tokom 2016. i 2017. godine pružao besplatnu pravnu pomoć iz svih oblasti prava, kako krivičnog tako i građanskog prava, a najviše iz oblasti socijalnog prava, radnog prava u vezi sa otkazom ugovora o radu i pravima iz radnog odnosa, stambenog, oblasti porodičnog prava, penzijskog, invalidskog, kao i prava koja pripadaju demobilisanim borcima i civilnim žrtvama rata, na način da su zaposlenici Zavoda sačinjavali podneske građanima ili ih zastupali u svojstvu punomoćnika u parničnim i vanparničnim sudskim postupcima. Zatim zbog nepostupanja organa uprave po njihovim zahtjevima i drugim vrstama podnesaka u zakonskim rokovima («šutnja uprave»). Znatno broj usluga koje je Zavod pružao, odnosi se na takozvane komunalne predmete.

U okviru pravnog savjetovališta „Medica“ Zenica je u 2016. i 2017. godine pružila pravnu podršku i pomoć za ukupno 48 osoba kako slijedi:

Tabela broj 13: Pravna podrška i pomoć u okviru Pravnog savjetovališta „Medice“ Zenica

PRAVNO SAVJETOVALIŠTE „MEDICE“ ZENICA									
	2016.godina			2017.godina			UKUPNO		
	Ž	M	Ukupno	Ž	M	Ukupno	Ž	M	Ukupno
Broj osoba	16	4	20	24	4	28	40	8	48
Broj pruženih pravnih savjeta	30	4	34	40	4	44	70	8	78

U periodu od 01.01.2016. – 31.12.2016. godine, od strane Centra pružene su 2.774 usluge besplatne pravne pomoći za 943 korisnice, ali i korisnika. Usluge pravne pomoći pružane su u kancelariji u Zenici, a kako bi olakšale pristup besplatnoj pravnoj pomoći, u saradnji sa JU Centar za socijalni rad iz Zenice pravnice Centra jedanput sedmično besplatnu pravnu pomoć pružale su u kancelariji smještenoj u ovoj instituciji. Mobilni tim Centra dva puta mjesečno pružao je besplatnu pravnu pomoć kroz kancelarije koje su bile smještene u zgradama centara za socijalni rad u Vitezu, Bugojnu, Jajcu, Novom Travniku, Travniku, Olovu i u zgradi Općine u Busovači. Kroz Online pravnu pomoć putem web stranice Centra prelazimo kantonalne i regionalne međe i pružamo direktnu pravnu pomoć u pitanjima koja su vezana za tlo Bosne i Hercegovine. Ove godine Online pravna pomoć pored web stranice Mreže pružalaca besplatne pravne pomoći BiH postala je i sastavni dio web prezentacije, ali i servisa Ženske mreže Bosne i Hercegovine. Centar je obavio i zastupanje na sudu u jednom predmetu, dok je broj posredovanja i zastupanja klijentica pred servisnim institucijama znatno veći. Korisnici besplatne pravne pomoći bila su i djeca.

Tokom 2017. godine pruženo je ukupno 1.441 usluga za 478 klijentica. Korisnici usluga besplatne pravne pomoći bili su i djeca, čak njih 1.316. Pružene usluge podrazumjevale su usmeno savjetovanje, sačinjavanje posmenih podnesaka, pismeni odgovor na pitanja pristigla putem online linka besplatne pravne pomoći i zastupanja pred sudom. Najviše usluga je pruženo iz oblasti porodičnog i socijalnog prava. I ove godine Centar je nastavio sa kontinuiranim pružanjem besplatne pravne pomoći iz oblasti zaštite od diskriminacije za sve građane/ke. Klijentice su se obraćale za usluge besplatne pravne pomoći sa cijelog područja Bosne i Hercegovine kao i iz inostranstva (npr. Švedska, Italija, Sjedinjene Američke Države). Pravna pomoć bila je dostupna i putem Online linka pravne pomoći. Pred kraj 2017. godine Centar je ostvario saradnju sa Gradom Zenica na način da je uprava grada obezbijedila prostorije u zgradi gradske uprave u kojima će Centar od naredne godine, također pružati usluge besplatne pravne pomoći za socijalno ugrožene građanke.

Zenica 05.03.2018. god.

Ministar

Nurdehan Šahinović